

УДК 336.76

Урбан О.А. к.е.н., доцент

Чиж Н.М. к.е.н., доцент

Галагдін І.А. магістрант Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВИХ ПРОЦЕСІВ

У статті дослідженню теоретичні та практичні аспекти українського фондового ринку в контексті безпекових процесів.

Ключові слова: фондовий ринок, цінні папери, безпека, ринок цінних паперів, міжнародний ринок цінних паперів.

Urban O., Chyzh N., Halahdin I.

Securities stock market development in the context of security processes

Development of financial markets, including stock market and new financial products and technologies are important factors of strengthening the economy, improving business efficiency and the investment climate. The economy can not function effectively without a developed stock market.

Nowadays Ukraine focuses its attention to the development of small and

medium-sized businesses; it requires additional financial resources. Functioning of the stock market contributes to attracting of cheap and long-term resources and ensures the creation of a reliable financing system of economic development, which leads to the formation of favourable conditions for business.

The stock market is one of the most important elements of the accumulation of investment resources. It should function as an instrument of regulating financial system, because the stock market is interconnected with system of public finances and the financial market. In developed countries the stock market is the most effective way of funds' attraction to the national economy.

The work deals with the formation and dynamics of the Ukrainian stock market. The structure of the securities issue, the peculiarities of the stock market and its impact on the country's economy were investigated in general. The trading values of the stock market and stock exchanges during recent years were analyzed. The obstacles and problems of the market were detected. The ways of further development of the stock market in Ukraine were suggested .

It was determined that dynamics of Ukraine's stock market tends to increase, as well as its future prospects in the context of European integration processes.

Keywords: stock market, securities, security, securities market, international securities market.

Урбан О.А., Чиж Н.М., Галагдин И.А.

Развитие фондового рынка Украины в контексте безопасности

В статье исследованию теоретические и практические аспекты украинского фондового рынка в контексте безопасности процессов.

Ключевые слова: фондовый рынок, ценные бумаги, безопасность, рынок ценных бумаг, международный рынок ценных бумаг.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Розвиток фінансових ринків, зокрема фондового, валютного, а також нові фінансові продукти та технології є важливим фактором підвищення ефективності ведення бізнесу, покращення інвестиційного клімату та зміцнення економіки в цілому. Економіка не може функціонувати ефективно без розвиненого та стабільно працюючого фондового ринку, оскільки, за його допомогою відбувається перерозподіл вільних фінансових активів для оптимального задоволення потреб національної економіки в інвестиціях.

Сьогодні в Україні велика увага приділяється розвитку малого і середнього бізнесу, а це в свою чергу потребує додаткових

фінансових ресурсів. Функціонування повноцінного фондового ринку сприяє залученню в країну дешевих довгих ресурсів, а також забезпечує створення надійної системи фінансування економічного розвитку, що в свою чергу призведе до утворення сприятливих умов для ведення бізнесу.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю вивчення механізму функціонування фондового ринку України та напрямів його розвитку. Адже існування та стабільність даного ринку відіграють значну роль у розвитку фінансового ринку, який у свою чергу є ключовим у механізмі всієї економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням сутності фондового ринку та особливості його функціонування цікавляться багато закордонних та вітчизняних науковців. Зокрема, теоретичні та практичні аспекти становлення та розвитку фондового ринку досліджують: О.М.Мозговий, В.А.Галанов, О.Г.Шевченко, В.М.Шелудько, В.В.Михальський, О.О.Калюга, І.В.Краснова, Ю.Я.Кравченко, Н.І.Гавриленко, І.П.Ткаченко, О.М.Сохацька. Оскільки фондовий ринок України розвивається, на його шляху pojawiaються нові перспективи, проблеми, тому дослідження фондового ринку України є постійно актуальним, а особливо - на сучасному, інтеграційно-спрямованому в світовий простір етапі розвитку економіки України.

Цілі статті. Метою статті є дослідження теоретичних основ та практичних аспектів функціонування фондового ринку, а також визначення перспектив інтеграції України у європейський ринок цінних паперів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основною метою функціонування фондового ринку є акумуляція фінансових ресурсів і забезпечення можливості їх перерозподілу за допомогою проведення суб'єктами ринку різноманітних операцій, які пов'язані із цінними паперами, тобто здійснення посередницької діяльності при русі тимчасово вільних коштів від інвестора до емітента цінних паперів.

Міжнародний ринок цінних паперів виконує ряд завдань, серед них основними є:

- мобілізація тимчасово вільних фінансових ресурсів для здійснення конкретних інвестицій;
- розвиток вторинного ринку;
- трансформація відносин власності;
- формування ринкової інфраструктури, що відповідає міжнародним стандартам;
- активізація маркетингових досліджень;
- удосконалення ринкового механізму і системи управління;
- забезпечення контролю над капіталом на основі державного регулювання;
- зменшення інвестиційного ризику;
- формування портфельних стратегій;
- розвиток ціноутворення;
- прогнозування перспективних напрямів розвитку.

Міжнародний фондовий ринок відіграє важливу роль в розвитку валютно-фінансових відносинах і здійснює ряд функцій. Основними функціями фондового ринку є: облікова, регулююча, стимулююча, контролююча, збалансування попиту і пропозиції, перерозподільна (рис.1).

Рис. 1. Функції ринку цінних паперів

Кожній країні притаманна своя модель розвитку ринку та стратегії його регулювання, яка безпосередньо визначається зрілістю ринку, його концепцією, певними історичними і культурними традиціями. Але не дивлячись на це, існує дві основні моделі, які є найбільш поширеними: американська і європейська.

Американська модель у кінцевому вигляді існує тільки в США. Європейці дають високу оцінку її ефективності; вона слугує зразком для наслідування для інших країн, які в свою чергу

прагнуть створити у себе цивілізований фондовий ринок. Зазвичай саме з моделлю діючого державного регулювання, пов'язують успіх сучасного функціонування найактивнішого та найбільшого національного ринку цінних паперів у світі.

Основна зовнішня відмінність американської моделі від європейської полягає в її комплексному, швидкому залученні держави в управління саме тим ринком, який ніколи не визнавав над собою ніякої влади.

Аналізуючи американську модель можна виокремити щонайменше три головні складові:

- ця концепція, хоча сформульована більш як півстоліття тому, але існують й сьогодні. Її суть полягає у тому, що фінансування інвестицій має спиратися на фондовий ринок, який функціонує незалежно від банківської системи.

- правова база, яка охоплює низку законів, що безпосередньо стосуються фондового ринку і утворюють міцну основу для системи регулювання даного ринку.

- спеціальний орган управління фондовим ринком, до обов'язків якого входить забезпечення виконання прийнятих законів [1].

Тобто, американська модель ринку базується на дерегулюванні, яка веде до збільшення частки ринку, максимізації прибутків у короткостроковій перспективі і формування індивідуалістичної ідеології. Європейська модель має на меті збільшення участі держави в регулюванні економіки, підвищення рівня соціальної захищеності, а також впровадження практики довгострокової кооперації на всіх рівнях [2].

Для європейської моделі притаманне домінування комерційних банків на фондовому ринку. Тоді як американська модель, навпаки, обмежує їх участь у функціонуванні фондового ринку, а також передбачає активну роль небанківських фінансово-кредитних інститутів. Саме панування банків на фондовому ринку є найважливішим моментом, що визначає специфіку європейської моделі. Але це не означає, що фондові ринки можуть уникнути державного «нагляду».

Висока правова культура ведення бізнесу на фондовому ринку є однією з головних ознак європейської моделі. Слід

відзначити, що поширене саморегулювання, тобто добровільне схвалення прийнятих законодавчих і етичних норм, договорів та правил не звільняє від відповідальності суб'єктів фондового ринку, що порушили закон (керівників, біржовиків, банкірів).

Новітньою тенденцією в Європі є розробка практично повсюдно комплексних і несуперечливих документів, що стосуються функціонування і регулювання національних фондових ринків [3].

Моделі регулювання фондового ринку відрізняються за формою акціонерного капіталу. Для американської моделі характерна аутсайдерська модель акціонерного капіталу. Режим адміністративного та правового регулювання для цієї моделі розроблявся з урахуванням того, що акціонерний капітал компанії розподілений серед великої кількості інвесторів, які діють ізольовано один від одного та потребують адекватної, надійної інформації для прийняття правильних інвестиційних рішень.

Аутсайдерську систему ринку можна охарактеризувати як таку, що заснована на розкритті інформації. Ця модель більшою мірою сприяє динамічному зростанню фінансових ринків, оскільки забезпечує високу доступність інформації про діяльність компанії та підвищену увагу до інтересів акціонерів [4].

Характерними рисами аутсайдерської моделі є:

- особливий акцент на захисті міноритарних акціонерів у нормативних актах про компанії та цінні папери;
- дисперсне володіння акціями;
- визнання пріоритетності інтересів акціонерів у законодавстві про компанії;
- порівняно жорсткі вимоги до розкриття компаніями своєї інформації.

Для європейської моделі характерна інсайдерська система акціонерного капіталу. Її першою рисою є концентрований характер власності [3]. Фінансові інститути за цієї моделі регулювання контролюють 60-70 % акцій компаній.

Банки одночасно є кредиторами суспільства, акціонерами і довіреними особами інших акціонерів, вони займаються наданням консультаційних та брокерських послуг при одержанні корпораціями небанківських, зарубіжних і урядових позик, а також

розміщують цінні папери.

Висновки. В статті подано особливості становлення та динаміку розвитку фондового ринку в Україні. Розкрито структуру випуску цінних паперів та особливості функціонування фондового ринку, показано його вплив на розвиток економіки країни в цілому. Здійснено аналіз обсягів торгів на фондовому ринку та на фондових біржах країни за останні роки. Виявлено перешкоди та проблеми функціонування ринку, а також запропоновано подальші шляхи розвитку фондового ринку України.

Основними фінансовими інструментами на фондовому ринку є цінні папери. Для оцінки фінансових інструментів на фондовому ринку виокремлюють два основних методологічних підходи: фундаментальний аналіз та технічний аналіз. Ці види аналізу дають змогу оцінити цінову динаміку фінансових активів. Тобто за допомогою даних підходів інвестори можуть спрогнозувати цінову ситуацію на фондовому ринку.

Державне регулювання, що здійснюється на фондовому ринку передбачає реалізацію комплексних заходів спрямованих на впорядкування, контроль та нагляд за ринком цінних паперів, а також запобігання зловживанням та порушенням у цій сфері. Основною метою державного регулювання є: реалізація єдиної державної політики у сфері випуску та обігу цінних паперів і їх похідних; створення умов для ефективної мобілізації і розміщення учасниками ринку цінних паперів з урахуванням інтересів суспільства; одержання учасниками фондового ринку інформації про умови випуску та обігу цінних паперів. Основним регулюючим органом на фондовому ринку України є НКЦПФР, яка здійснює контроль та нагляд за функціонуванням учасників на ринку.

Фондовий ринок України, який є невід'ємною частиною розвитку економіки має низку проблем, що стримують його розвиток та перешкоджають його ефективному функціонуванню. Зокрема негативно впливають на його становлення недокапіталізація, непрозорість розкриття інформації, домінування первинного ринку над вторинним, вузька номенклатура цінних паперів, які перебувають в обігу на фондовому ринку України, але ці проблеми є цілком переборними.

Для українських компаній вихід на міжнародні фондові біржі за допомогою ІРО дає ряд переваг. Одним з найбільших плюсів є

отримання інвестицій, покращення загального статусу компанії. ПРО - це ціль, до якої українські компанії ідуть на протязі останніх років. На сьогодні цей процес сповільнив свої темпи, але надалі все буде залежати від стабілізації ситуації в Україні. Тому країні потрібно зробити правильні кроки. Щоб допомогти вийти українським компаніям на фондові майданчики ЄС. Євроінтеграційний напрямок - це вже суттєвий крок, оскільки він є позитивним сигналом для іноземних інвесторів.

1. Штанько О. Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків [Електронний ресурс] / О.Д. Штанько // Академічний огляд. - Режим доступу : <http://duep.edu/uploads/vidavnistvo14/akademichnij-ogljad-2-13/6310.pdf> - Назва з екрану.
2. Миркин Я. Как структура собственности определяет фондовый рынок? // Ринок ценных бумаг. - 2000. - № 1. - С. 18-23.
3. Стиглиц Дж. Quis custodiet ipsos custodes? Неудачи корпоративного управління при переході к ринку // ^кономическая наука современной России. - 2009. - № 4. - С. 108-146.
4. Дементьева А. Г. Инсайдерская модель корпоративного управления: современные особенности и тенденции развития // Менеджмент сегодня. - 2010. - № 6. - С. 20-27.